

Národný inšpektorát práce

**Informatívna správa
o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho
zamestnávania za I. polrok 2013**

august 2013

I. Úvod

Účelom tejto správy je informovať Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky o stave v oblasti vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za obdobie I. polroka 2013. Informácie uvedené v správe vychádzajú z inšpekčnej činnosti realizovanej v posudzovanom období inšpektorátmi práce a z kontrolnej činnosti vykonávanej Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny a úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny.

Fenomén nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je negatívnym spoločenským javom, ktorý zahŕňa javy ako zneužívanie pracovnej sily evidovanej úradmi práce, zneužívanie systému sociálnych dávok a dávok v nezamestnanosti, neodvádzanie odvodov na sociálne poistenie, neodvádzanie daní a rozvoj tzv. čiernej ekonomiky. Nelegálna práca a nelegálne zamestnávanie predstavujú závažný celospoločenský problém aj tým, že nepriaznivo ovplyvňujú príjmovú a výdavkovú časť štátneho rozpočtu, skresľujú údaje o počte nezamestnaných osôb, ako aj iné štatistické údaje národnej ekonomiky. Okrem uvedeného má dopad aj na jednotlivca – občana, ktorý sa vykonávaním nelegálnej práce pripravuje o celý rad sociálnych istôt, nepožíva právnu ochranu garantovanú pracovnoprávnou legislatívou zamestnancovi z legálneho pracovnoprávneho vzťahu (právo na prácu, právo na poskytnutie mzdy alebo odmeny za vykonanú prácu, dodržiavanie limitov pracovného času, právo na dovolenku, právo na zabezpečenie stravovania, poskytnutie osobných ochranných pracovných prostriedkov, právo na odškodnenie poškodenia zdravia a celý rad ďalších pracovnoprávnych nárokov).

V záujme boja s vyššie pomenovanými javmi realizujú svoju činnosť v oblasti vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania štátne orgány vecne a miestne príslušné na vykonávanie kontroly.

II. Východiská vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania

Na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania splnomocňuje inšpektoráty práce, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny a úrady práce, sociálnych vecí a rodiny zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon 82/2005“).

Základným cieľom výkonu kontroly je potieranie všetkých foriem porušovania zákazu nelegálneho zamestnávania, a to využívania závislej práce fyzických osôb bez uzatvorenia pracovnoprávneho vzťahu, bez splnenia si oznamovacej povinnosti voči Sociálnej poisťovni, využívania závislej práce štátnych príslušníkov tretích krajín bez povolenia na prechodný pobyt na účely zamestnania a povolenia na zamestnanie, využívania práce fyzickej osoby, ktorá nevykazuje znaky závislej práce a je vykonávaná bez založenia právneho vzťahu podľa Obchodného, resp. Občianskeho zákonníka a rovnako aj využívania závislej práce štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa zdržiava na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitnými predpismi.

Oblasť nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je legislatívne upravená najmä zákonom 82/2005 a čiastkovo je upravená aj inými predpismi. Závislú prácu po zmene účinnej od 1.1.2013 definuje zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“) ako prácu vykonávanú vo vzťahu nadriadenosti zamestnávateľa a podriadenosti zamestnanca, osobne zamestnancom pre zamestnávateľa, podľa pokynov zamestnávateľa, v jeho mene, v pracovnom čase určenom zamestnávateľom,

za mzdu alebo odmenu. Zjednodušenie definície závislej práce a súčasné určenie toho, že závislá práca nemôže byť vykonávaná v zmluvnom občianskoprávnom vzťahu alebo v zmluvnom obchodnoprávnom vzťahu, prispelo k odstráneniu využívania tzv. skrytých pracovných pomerov, pri ktorých do účinnosti novely Zákonníka práce dochádzalo k využívaniu závislej práce na základe napr. príkazných zmlúv.

Legislatívnym rámcom vykonávania dozoru nad dodržiavaním zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávani a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o inšpekcii práce“). Tento právny predpis ustanovuje okrem obsahu a spôsobu realizácie inšpekcie práce aj povinnosť inšpektorátom práce uložiť zamestnávateľovi alebo fyzickej osobe za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania pokutu od 2 000 do 200 000 eur.

Obsah a proces kontroly realizovanej kontrolórmí Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny je upravený zákonom č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov. Výšku pokuty uloženej za správny delikt, ktorým je zistenie porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania, ustanovuje zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a pohybuje sa rovnako v rozsahu od 2 000 do 200 000 eur.

Okrem využívania inšpekčnej a kontrolnej činnosti ako základného nástroja na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sa efektívne využíva aj preventívne pôsobenie inšpektorov práce formou poskytovania bezplatného poradenstva v rozsahu základných odborných informácií a rád o spôsoboch, ako najúčinnjšie dodržiavať platné právne predpisy.

Ďalším významným nástrojom potierania nelegálneho zamestnávania je vydávanie potvrdení o neporušení zákazu nelegálneho zamestnávania zamestnávateľom. Poskytnutie dotácií z výdavkov štátneho rozpočtu, pomoci a podpory z fondov Európskej únie, resp. účasti na verejnom obstarávaní je podmienené práve neporušením zákazu nelegálneho zamestnávania.

Zákonným opatrením je aj možnosť vyplývajúca z oprávnenia inšpektorátov práce podať návrh na zrušenie živnostenského oprávnenia, ak zamestnávateľ pri prevádzkovaní živnosti opakovane porušil zákaz nelegálneho zamestnávania.

III. Kontrolná činnosť a zistenia orgánov inšpekcie práce

Výkon inšpekcie práce zameranej na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bol v období od 1.1.2013 do 30.6.2013 realizovaný v rámci:

- plánovaných celoslovenský úloh,
- plánovaných krajských úloh,
- mimoriadnych úloh,
- šetrenia podnetov právnických a fyzických osôb,
- výkonu následnej kontroly plnenia nariadených opatrení,
- súčinnosti s inými orgánmi.

Kontrola osôb nachádzajúcich sa na pracovisku zamestnávateľa je súčasťou výkonov inšpekcie práce, s výnimkou kolaudácií a výkonu jadrového dozoru alebo sa realizuje ako samostatný výkon inšpekcie práce zameraný výlučne na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania.

III.A. Výsledky inšpekcie práce

V I. polroku 2013 bolo inšpektormi práce zrealizovaných celkom 24 181 výkonov inšpekcie práce. Z uvedeného počtu bolo 7 938 výkonov inšpekcie práce zameraných na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, čo v percentuálnom vyjadrení predstavuje 32,83 %-ný podiel na celkových výkonoch.

V porovnaní s rovnakým obdobím roka 2012, kedy podiel výkonov inšpekcie práce zameraných na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bol 24,49 % z celkového počtu výkonov, bol zaznamenaný nárast aktivít inšpektorátov práce v oblasti vyhľadávania a potierania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Počet výkonov vzrástol v I. polroku 2013 o 3 360, v percentuálnom vyjadrení bol zaznamenaný nárast oproti I. polroku 2012 o 57,67 %. Toto zvýšenie je výsledkom snahy inšpektorátov práce o zintenzívnenie výkonov inšpekcie práce v oblasti kontroly dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Personálne možnosti jednotlivých inšpektorátov práce dovoľujú prístup k zvyšovaniu výkonov v posudzovanej oblasti iba cez znižovanie výkonov v iných dozorovaných oblastiach, napr. kontrol v oblasti uplatňovania sociálnej legislatívy v doprave (tabuľka č. 1).

Pri počte 7 938 výkonov inšpekcie práce zameraných na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bolo skontrolovaných 22 581 fyzických osôb vykonávajúcich prácu pre zamestnávateľské subjekty. Z uvedeného počtu bolo zistených 295 nelegálne zamestnaných fyzických osôb vykonávajúcich prácu pre 180 zamestnávateľov.

Vo všetkých zistených prípadoch porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania inšpektori práce využili svoje oprávnenie podať návrh na začatie konania o uložení pokuty za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania. Za obdobie I. polroku 2013 nadobudlo právoplatnosť 139 pokút v celkovej sume 316 349 eur.

V porovnaní výkonov inšpekcie práce, kontrolovaných osôb aj odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania došlo v I. polroku 2013 k nárastu všetkých sledovaných ukazovateľov oproti rovnakému obdobiu roka 2012 (tabuľka č. 2).

Výkony inšpekcie práce zamerané na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania boli realizované v širokej škále zamestnávateľských subjektov definovaných z hľadiska právnej formy. Najpočetnejšou skupinou kontrolovaných subjektov boli spoločnosti s ručením obmedzeným s počtom 12 161 kontrolovaných zamestnancov a druhú najpočetnejšiu skupinu tvoria zamestnávatelia – fyzické osoby s počtom 4 945 kontrolovaných zamestnancov (tabuľka č. 3).

Počet kontrolovaných fyzických osôb vykonávajúcich prácu na pracoviskách zamestnávateľov definovaných druhom vykonávaných ekonomických činností bol najvyšší u zamestnávateľov, ktorí sú činní v oblasti veľkoobchodu, maloobchodu a v oblasti opravy motorových vozidiel. Na pracoviskách prevádzkovateľov týchto predmetov činností bolo v I. polroku 2013 skontrolovaných 5 568 fyzických osôb vykonávajúcich prácu pre kontrolovaných zamestnávateľov (tabuľka č. 4).

Zameranie výkonov inšpekcie práce na oblasť veľkoobchodu a maloobchodu vyplynulo z určenia tohto odvetvia za rizikové podľa doterajšieho výskytu porušení zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Rizikovosť odvetvia veľkoobchodu a maloobchodu bola oznámená aj Európskej komisii, ktorej je Národný inšpektorát práce

v zmysle zákona 82/2005 povinný predkladať informácie za predchádzajúci kalendárny rok o počte kontrol v jednotlivých rizikových odvetviach, percentuálnom podiele kontrolovaných subjektov z počtu zamestnávateľov v každom rizikovom odvetví a o výsledkoch kontrol vykonaných v jednotlivých rizikových odvetviach.

Zo zistení inšpektorátov práce, ktoré boli podkladom na vypracovanie protokolov o výsledku inšpekcie práce s konštatovanými porušeniami zákazu nelegálneho zamestnávania, vyplýva, že najviac odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania bolo u zamestnávateľov, ktorí sú spoločnosťami s ručením obmedzeným. Z celkového počtu 295 preukázaných porušení zákazu nelegálneho zamestnávania bolo zistených 172 prípadov nelegálneho zamestnávania v spoločnostiach s ručením obmedzeným zamestnávajúcich legálne 1 – 9 zamestnancov. Ďalšou najpočetnejšou skupinou, u ktorej bolo porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania zistené vo väčšom počte, sú fyzické osoby zamestnávajúce legálne 1 – 9 zamestnancov (tabuľka č. 5).

Odhalenými prípadmi porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania boli naznačené aj počtom zistení najvýznamnejšie rizikové odvetvia ekonomických činností. Počty nelegálne zamestnávaných fyzických osôb boli najvyššie v odvetviach ekonomických činností ako sú ubytovacie a stravovacie služby so 76 zisteniami nelegálneho zamestnávania, veľkoobchod, maloobchod a oprava motorových vozidiel s 51 zistenými prípadmi nelegálneho zamestnávania a činnosti v oblasti stavebníctva, kde bolo odhalených 44 prípadov nelegálneho zamestnávania (tabuľka č. 6). Oblasť poskytovania ubytovacích a stravovacích služieb bola definovaná ako najrizikovejšia aj v porovnaní s I. polrokom roka 2012, kedy bolo zistených v predmetnej oblasti 35 prípadov nelegálneho zamestnávania. Stav nelegálneho zamestnávania v tejto oblasti v I. polroku 2013 je oproti rovnakému obdobiu minulého roka zvýšený o 117 %. Mierne navýšený bol aj počet zistených prípadov nelegálneho zamestnávania v oblasti veľkoobchodu, maloobchodu a opravy motorových vozidiel, v ktorej v I. polroku 2012 bol stav 48 prípadov nelegálneho zamestnávania a v I. polroku 2013 to bolo 51 zistení porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania. Z rizikových odvetví poklesol počet odhalených prípadov nelegálneho zamestnávania iba v oblasti stavebníctva, kde bolo v I. polroku 2013 preukázaných 44 porušení oproti 59 porušeniam v I. polroku 2012, čo v percentuálnom vyjadrení predstavuje zníženie výskytu porušení nelegálneho zamestnávania o 25 %.

Ako už bolo uvedené vyššie inšpektori práce v I. polroku 2013 zistili a preukázali 295 nelegálne zamestnávaných fyzických osôb, z ktorých 102 osôb vykonávalo pre zamestnávateľa závislú prácu a títo účastníci nemali medzi sebou založený pracovnoprávny vzťah. V 182 prípadoch bolo porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania spôsobené nespĺnením oznamovacej povinnosti zamestnávateľa za súčasnej existencie založeného pracovnoprávneho vzťahu. Zamestnávanie štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý nemal povolenie na prechodný pobyt na účely zamestnania a povolenie na zamestnanie bolo zistené v 1 prípade. Nezaloženie iného právneho vzťahu, t. j. vykonávanie práce, ktorá nespĺňa definíciu závislej práce, predstavuje 10 prípadov zisteného porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania. Na území Slovenskej republiky nebolo v I. polroku 2013, rovnako ako v I. polroku 2012, zistené nelegálne zamestnávanie štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa zdržiava na území Slovenskej republiky v rozpore s ustanoveniami zákona č. 48/2002 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov alebo zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a vykonáva závislú prácu (tabuľka č. 7). Údaj o nelegálnom zamestnávaní týchto občanov tretích krajín je predmetom záujmu Európskej komisie, ktorej

sa každoročne do 1. júla predkladá informácia o zisteniach všetkých relevantných kontrolných orgánov a orgánov Policajného zboru v rámci Slovenskej republiky.

Prehľad údajov o počte nelegálne zamestnávaných občanov, žien, mladistvých a cudzincov naznačuje zmeny v zložení fyzických osôb, ktoré sú nelegálne zamestnávajúce. V I. polroku 2013 bolo nelegálne zamestnávaných 151 žien. Oproti stavu z porovnateľného obdobia roka 2012, kedy bolo nelegálne zamestnávaných 106 žien, je tento počet vyšší. V I. polroku 2012 bol percentuálny podiel nelegálne zamestnávaných žien na celkovom počte nelegálne zamestnávaných fyzických osôb 43,44 %. V súčasnosti je tento podiel 51,19 %, čo naznačuje negatívny vývoj.

Chránenou skupinou zamestnancov sú mladiství, ktorí požívajú zvýšenú právnu ochranu vyplývajúcu z pracovnoprávných predpisov a zároveň aj z predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. V prípade, že mladiství vykonávajú prácu nelegálne, nie je im právna ochrana zaistená. V I. polroku 2013 bolo inšpektormi práce zistených 7 prípadov nelegálneho zamestnávania mladistvých, čo je rovnaký počet ako v porovnateľnom období minulého roka. Využívanie práce mladistvých v rozpore s ustanoveniami zákona 82/2005 má okrem rizík, ktoré sú najzreteľnejšie najmä v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, negatívny vplyv na kreujúcu sa osobnosť mladistvého a na jeho súčasné a budúce pracovné návyky.

Najvyšší počet porušení zákazu nelegálneho zamestnávania bol zistený v Prešovskom kraji, kde inšpektori práce odhalili 51 nelegálne zamestnaných fyzických osôb. Najnižší počet porušení zákazu nelegálneho zamestnávania, 23 prípadov, bolo zistených v Trenčianskom kraji (tabuľka č. 8).

III.B. Sankcie

Inšpektoráty práce v I. polroku 2013 právoplatne uložili za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania 139 pokút v celkovej sume 316 349 eur. Rozloženie počtu sankcií na zamestnávateľské subjekty zodpovedá zistenému výskytu prípadov nelegálneho zamestnávania u zamestnávateľov definovaných z hľadiska právnej formy. Z celkového počtu pokút bolo 78 pokút uložených spoločnostiam s ručením obmedzeným, zamestnávajúcim legálne 1 – 9 zamestnancov, súhrnne v sume 187 749 eur a 60 pokút v sume 126 600 eur bolo uložených fyzickým osobám, zamestnávajúcim legálne 1 – 9 zamestnancov (tabuľka č. 9).

Početnosť právoplatne uložených pokút z hľadiska ich rozloženia na zamestnávateľské subjekty podľa odvetvia ekonomických činností kopíruje početnosť výskytu prípadov porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania v jednotlivých oblastiach činností. Najviac právoplatných pokút bolo v I. polroku 2013 uložených zamestnávateľom s predmetom činností stavebníctvo a to 34 pokút v sume 74 400 eur. Ďalším odvetvím činnosti je veľkoobchod, maloobchod a oprava motorových vozidiel, v ktorom bolo zamestnávateľským subjektom uložených 25 právoplatných pokút v sume 69 749 eur. Zamestnávateľia pôsobiaci v oblasti poskytovania ubytovacích a stravovacích služieb boli sankcionovaní 24 pokutami v sume 50 500 eur (tabuľka č. 10).

IV. Kontrolná činnosť a zistenia Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny

Kontrolná činnosť Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny zameraná na vyhľadávanie a potieranie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bola od 01.01.2013 do 30.06.2013 vykonávaná v rámci:

- zamerania kontrolnej činnosti na I. polrok 2013,
- šetrenia písomných podnetov fyzických a právnických osôb,
- šetrenia podnetov, zaznamenaných z bezplatnej telefónnej linky zriadenej na Ústredí práce, sociálnych vecí a rodiny,
- mimoriadnych celoslovenských úloh,
- rozhodnutia generálneho riaditeľa Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, resp. riaditeľov úradov práce sociálnych vecí a rodiny.

IV.A. Výsledky kontroly

V I. polroku 2013 bolo zamestnancami útvarov kontroly úradov práce, sociálnych vecí a rodiny vykonaných celkom 2 986 kontrol, zameraných na dodržiavanie ustanovení zákona 82/2005, pričom bolo skontrolovaných celkom 7 255 osôb. Celkom bolo zistených 72 zamestnávateľských subjektov, ktoré zamestnávali nelegálne 127 osôb (tabuľka č. 11).

Z celkového počtu 2 986 vykonaných kontrol v období od januára do júna 2013 bolo zistených 72 zamestnávateľov, ktorí zamestnávali nelegálne, čo predstavuje 2,41 %. Z celkového počtu 7 255 skontrolovaných osôb bolo nelegálne zamestnávaných 127 osôb, čo predstavuje 1,75 %.

Na základe údajov uvedených v tabuľke č. 11 je možné konštatovať, že v porovnávaných I. polrokoch rokov 2012 a 2013 sa v I. polroku 2013 zvýšili všetky sledované ukazovatele. Na túto skutočnosť mala vplyv najmä mimoriadna kontrolná akcia „Nezábudka“ vyhlásená Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorá prebiehala v dňoch 29.05.2013 – 02.06.2013 súbežne vo všetkých okresoch. Spolu bolo skontrolovaných 1 546 zamestnávateľských subjektov, 3 470 zamestnancov. Zistené nelegálne zamestnávanie bolo u 56 zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávali 71 osôb. Za preukázaný správny delikt nelegálneho zamestnávania udelia úrady práce, sociálnych vecí a rodiny pokuty v celkovej výške 125 400 eur.

Z 1 546 kontrolovaných zamestnávateľských subjektov bola kontrola v percentuálnom vyjadrení realizovaná na 47,7 % v oblasti činností reštaurácií a pohostinstiev, stravovacích a ubytovacích službách; 46,6 % kontrolovaných podnikateľských subjektov má predmet činnosti zameraný na maloobchod a veľkoobchod v rôznych oblastiach. 5,7 % kontrolovaných subjektov má inú ako prevažujúcu kontrolovanú ekonomickú činnosť podľa ŠKEČ.

Najvyšší výskyt kontrol dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania bol v I. polroku 2013 zaznamenaný v zamestnávateľských subjektoch s počtom zamestnancov 1 – 9. V uvedených subjektoch bolo skontrolovaných 5 177 osôb, čo predstavuje 71,36 % z celkového počtu skontrolovaných osôb, z toho 2 774 u zamestnávateľov – fyzických osôb, 1 980 u spoločností s ručením obmedzeným (tabuľka č. 12).

Čo sa týka početnosti výskytu prípadov nelegálne zamestnaných osôb, najvyššia bola u skupiny zamestnávateľských subjektov s počtom zamestnancov 1 až 9 – celkovo išlo o 111 osôb, t. j. 87,4 % spomedzi všetkých zistených nelegálne pracujúcich osôb (tabuľka č. 13).

V rámci členenia podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností v tomto segmente zamestnávateľských subjektov s 1 až 9 zamestnancami skontrolovaných najviac osôb v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu 4 420 osôb a stavebníctva 545 osôb. Prehľad o počte skontrolovaných osôb v rámci kontrol dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania v kontrolovaných subjektoch rozčlenených podľa počtu zamestnancov, resp. podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností poskytuje tabuľka č.14.

Kontrolóri úradov práce v I. polroku 2013 vykonali celkom 51 kontrol u zamestnávateľov, ktorí zamestnávali aj štátnych príslušníkov tretích krajín, z toho boli zistení 2 zamestnávateľa, ktorí nelegálne zamestnávali 2 štátnych príslušníkov tretích krajín (v rozpore s § 2 ods. 2 písm. a) zákona 82/2005 – tabuľka č. 16) a to 1 z Vietnamu a 1 z Alžírsku pracujúci v oblasti reštauračné a pohostinské služby (tabuľka č. 20).

Kontrolóri úradov práce v tomto období skontrolovali 118 štátnych príslušníkov tretích krajín, z toho bolo najviac občanov Vietnamu – 53, Číny – 39, Kórei – 8, Macedónska – 5, Ukrajiny – 3, Thajska – 2, Japonska – 2, Turecka – 2 a Alžírsku, Malajzie, Líbye, Egyptu po jednom.

Z celkového počtu zistených nelegálne zamestnávaných osôb 127 za I. polrok 2013 bolo zistených 54 uchádzačov o zamestnanie, z toho poberajúcich sociálne dávky 12 uchádzačov o zamestnanie. Na základe uvedených zistení bolo podaných 21 návrhov na vyradenie z evidencie uchádzačov o zamestnanie.

Nelegálne zamestnávanie mladistvých bolo zistené v 4 prípadoch v rozpore s § 2 ods. 2 písm. a) zákona 82/2005 – dva prípady a v rozpore s § 2 ods. 2 písm. b) zákona 82/2005 – dva prípady (tabuľka č. 16).

Nelegálne zamestnávanie žien bolo zistené v 63 prípadoch v rozpore s § 2 ods. 2 písm. a) zákona 82/2005 – 24 prípadov a v rozpore s § 2 ods. 2 písm. b) zákona 82/2005 – 39 prípadov (tabuľka č. 16).

V tabuľke č. 17 sú uvedené údaje o počte nelegálne zamestnávaných osôb a počte zistených zamestnávateľov podľa regiónov. Banskobystrický, Prešovský a Nitriansky kraj s počtom zistených nelegálne zamestnávaných osôb 73 a počtom zistených zamestnávateľov 40, vysoko prevyšujú ostatné regióny SR. Je možné povedať že sú to rizikové regióny, čo sa týka porušovania zákona č. 82/2005. Uvedenú skutočnosť do veľkej miery ovplyvňuje vysoká miera nezamestnanosti a nízke platové ohodnotenie v týchto regiónoch. Zamestnanci z dôvodu zachovania príjmov a malých možnostiach nájsť si iné zamestnanie sú ohrozenejší a súhlasia s nelegálnym zamestnávaním zo strachu pred stratou zamestnania.

IV.B. Sankcie

Kontrolóri úradov práce v I. polroku 2013 právoplatne uložili za porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania celkovo 40 právoplatných pokút v celkovej sume 86 610 eur. Najčastejšie boli uložením pokút postihované zamestnávateľské subjekty s počtom zamestnancov 1 – 9, stalo sa tak v 36 prípadoch. Uvedený fakt priamo súvisí s najvyššou mierou výskytu porušenia zákona č. 82/2005 u tejto skupiny zamestnávateľov. V tejto kategórii

zamestnávateľských subjektov bola v 23 prípadoch právoplatne uložená pokuta zamestnávateľom – fyzickým osobám v celkovej sume 46 960 eur a v 12 prípadoch spoločnostiam s ručením obmedzeným v celkovej sume 26 600 eur (tabuľka č. 18).

Z hľadiska odvetví hospodárstva možno uviesť, že najviac postihov bolo uložených v odvetviach veľkoobchodu a maloobchodu – 13 postihov v celkovej sume 26 770 eur, nasledujú odvetvia ubytovacie a stravovacie služby – 13 postihov v celkovej sume 26 000 eur, stavebníctva – 4 postihy v celkovej sume 10 200 eur. Prehľadné údaje o výške právoplatných pokút uložených kontrolovaným subjektom, u ktorých boli zistené porušenia právnych predpisov v oblasti nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania možno nájsť v tabuľke č. 19.

V. Spolupráca s inými orgánmi

Spolupráca s inými orgánmi štátnej správy pri výkone inšpekcie práce je upravená priamo v zákone o inšpekcii práce, ktorý ustanovuje povinnosť spolupracovať so sústavou inšpekcie práce štátnym orgánom, napr. Štatistickému úradu Slovenskej republiky formou umožnenia bezplatného elektronického prístupu k registru ekonomických subjektov.

Ďalšími orgánmi, ktoré zákon o inšpekcii práce zaväzuje poskytovať súčinnosť vo forme poskytovania informácií a podkladov potrebných na výkon inšpekcie práce, sú orgány štátnej správy, obce, verejnoprávne inštitúcie.

Policajný zbor je povinný poskytnúť inšpektorovi práce na jeho žiadosť alebo na žiadosť inšpektorátu práce spoluprácu a ochranu pri vykonávaní inšpekcie práce. O spoluprácu a ochranu možno požiadať, ak možno odôvodnene predpokladať ohrozenie života alebo zdravia inšpektora práce alebo marenie výkonu inšpekcie práce, alebo ak je ohrozený život alebo zdravie inšpektora práce, alebo je marený výkon inšpekcie práce.

Napriek vyššie uvedeným povinnostiam ustanoveným orgánom štátnej správy, orgánom verejnej správy a Policajnému zboru, Národný inšpektorát práce v rámci zefektívnenia spolupráce s relevantnými orgánmi pristúpil k uzatvoreniu dohôd o spolupráci s jednotlivými inštitúciami. V súčasnosti je uzatvorená dohoda o spolupráci pri vykonávaní kontrol podnikateľských subjektov umožňujúcich nelegálnu prácu medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Národným inšpektorátom práce. V rámci nej poskytujú orgány Policajného zboru súčinnosť inšpektorátom práce pri výkone inšpekcie práce zameranej na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania. Spolupráca inšpektorátov práce a Policajného zboru je realizovaná aj vo forme súčinnostných kontrolných akcií, ku ktorým orgány Policajného zboru prizývajú inšpektorov práce.

Spolupráca so Sociálnou poisťovňou umožnila inšpektorom práce, zamestnancom Národného inšpektorátu práce a aj zamestnancom Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny elektronický prístup do registra Sociálnej poisťovne cez GRID karty. Tento prístup umožňuje získať relevantné informácie o čase a spôsobe prihlásenia zamestnancov vykonávajúcich závislú prácu do registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia. Prístup k potrebným informáciám je prínosom najmä z hľadiska ich časovej aktuálnosti a presnosti.

Dohoda o spolupráci je uzatvorená aj medzi Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny a Národným inšpektorátom práce, na základe ktorej sa vykonávajú súčinnostné previerky zamerané na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny sa v rámci uzatvorenej dohody medzi ním a Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky dohodlo na spolupráci pri výkone nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Príslušníci Policajného zboru poskytovali kontrolórom úradov práce, sociálnych vecí a rodiny aktívnu pomoc, ktorá je neoceniteľná najmä pri kontrolách vo večerných a nočných hodinách.

VI. Závěry

Kontrola dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je jednou z priorit orgánov dozoru – inšpektorátov práce, Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, o čom svedčí zvýšená početnosť kontrol realizovaných v I. polroku 2013 a tiež zvýšený počet odhalených prípadov porušenia zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania v porovnaní s rovnakým obdobím roka 2012.

Nakoľko je fenomén nelegálneho zamestnávania celospoločenským problémom, je potrebné ho riešiť a to najmä neustálym zvyšovaním počtu kontrol s týmto zameraním, aby zamestnávateľia nevyužívali vo svoj prospech prácu občanov Slovenskej republiky bez ochrany týchto fyzických osôb ako zamestnancov so zákonom garantovanými právami a právnou ochranou. 422 zistených prípadov nelegálne zamestnaných fyzických osôb je iba zlomkom potenciálne zistiteľných prípadov. Personálne možnosti kontrolných orgánov sú však limitujúcim faktorom, ktorý ovplyvňuje možnosti odhaľovania porušenia zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Účinné odhaľovanie nelegálneho zamestnávania je aj predmetom záujmu Európskej komisie, ktorá vychádza z informácií poskytnutých členskými štátmi Európskej únie a konštatuje zvýšený výskyt prípadov nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. Európska komisia v záujme zahájiť spoluprácu v tejto oblasti medzi zástupcami členských štátov činných v oblasti dozoru oslovila Národný inšpektorát práce za účelom poskytnutia informácií o možnom spôsobe a obsahu budúcej spolupráce. Národný inšpektorát práce požadované informácie poskytol, čím deklaroval vôľu spolupracovať pri odhaľovaní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania aj na európskej úrovni.